

1926–1935

Aallon valkoinen funkiskausi
Turussa ulkomaisine
kontakteineen

1938–1947

Säästeliäästi tehtäviä koti-
maassa, Ruotsissa ja USA:ssa

Arvo-ominaisuudet →
STRATEGIAT →

ALVAR AALLON ELÄMÄNTYÖ 1926–74

AJATTOMUUDEN LÄPÄISEMÄNÄ

1953–1962

Vakiintuneen toimiston
julkisia suunnittelutehtäviä

1965–1974

asteittainen hiljentyminen, aktiivisine yhteistyökumppaneineen

Arvo-ominaisuudet →
STRATEGIAT →

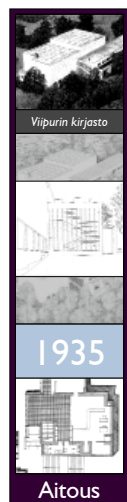
SISÄKKÄISYYS

SAMANAIKAISUUS

VUOROPUHELU

VASTAKKAIN-
ASETTELU

1. Varsinais-Suomen Maalaistentalo

Vuonna 1926 Turussa julistettiin suunnittelukilpailu uudesta lounais-Suomen Maalaistentalosta. Kilpailun voittivat Aino ja Alvar Aalto, minkä seurauksena heidän toimistonsa muutti Jyväskylästä Turkuun kuudeksi vuodeksi. Näiden vuosien aikana Aalto solmi kontakteja muihin pohjoismaihin ja sai näin näkyvyyttä ulkomailla. Maalaistentalon pääsisäänkäynti ”sisäänkäynti sisäänkäynnissä” saa tässä edustaa sovellusta strategiaa ”Sisäkkäisyys”.

2. Turun Sanomat-lehtitalo

Turun Sanomat-lehtitalo valmistui Turussa vuonna 1929 ja edustaa julkisivun nauhaikkunoineen Aallon siirtymistä 20-luvun klassismista funktionalismiin. Kun rakennusta esiteltiin Arkkitehtilehdessä, Aalto itse käytti muotoilua ”julkisivu julkisivussa”. Tässä kiinnittyy huomio siihen, miten ”Samanaikaisuutta” on sovellettu strategiana pääsisäänkäynnin yläpuoleisessa ritilässä, joka luo valoa porrashuoneeseen ja toimii vuokralaisten nimikylttien taustana.

3. Paimion parantola

Julkisen kilpailun tuloksena Aalto sai tehtävän suunnitella Paimion parantolan, joka valmistui vuonna 1932. Kilpailuvaiheessa vuodeosasto esiteltiin pääjulkisivuna ja pääkuvana. Kun valmis parantola esiteltiin Arkkitehtilehdessä, todellisuus oli toinen. Pääjulkisivu hakeutui kulman taakse, missä se edusti strategiaa ”Vuoropuhelu”. Pääjulkisivu siirrettiin parantolan pääsisäänkäyntiin vuodeosaston ja muiden tilojen väliin.

4. Viipurin Kaupunginkirjasto

Viipurin kirjasto vihittiin käyttöön vuonna 1935, kahdeksan vuotta Aallon luovutettua kilpailun voittaneen ehdotuksensa. Projekti kävi läpi peräti neljä suunnitteluvaihetta ennen rakentamisen aloitusta, mikä osoitautui onnenpotkuksi. Lopullisessa versiossa sovellettiin strategiaa ”Vastakkainasettelu”. Kirjaston hallitseva volyyymi, joka sisälsi lainaosaston, saatiin ympyrämuotoisten kattoikkunoiden ansiosta muotoiltua suljetuksi kappaleeksi, johon avoin paviljonkiosa liitettiin.

SISÄKKÄISYYS

SAMANAIKAISUUS

VUOROPUHELU

VASTAKKAIN-
ASETTELU

5. Sunilan rivitalo

Aallon toimiston muutettua Helsinkiin syntyi ystävyys Maire ja Harry Gullichsenin kanssa, mikä Aallon osalta johti laajoihin suunnittelutehtäviin. Sunilan teollisuuspaikkakunnan suunnittelu oli yksi näistä. Tehdaslaitoksen lisäksi projektiin sisältyi asuinalue. Usein eri yhteyksissä esitellyssä rivitalossa sovellettiin ajatonta strategiaa ”Sisäkkäisyys”, asuintalo asuintalossa, missä minikerrostalot muodostivat rivitaloja.

6. Villa Mairea

Villa Mairea, Aallon toimiston Gullichsenin perheelle suunnittelema huvila, valmistui Noormarkkuun muutamia viikkoja ennen talvisodan syttymistä. Vuonna 1941, runsas vuosi myöhemmin, huvila koki lyhyen rauhanajanjakson ennen jatkosodan alkamista. Tässä huvila kiinnostaa niiden muutosten seurauksena, joita Aallon onnistui saamaan läpi rakennustyön aikana. Hän sovelsi ”Samanaikaisuutta” ajattomana strategiana kun hän yhdisti Mairin taidegallerian Harryn työhuoneeseen osakokonaisuudeksi olohuoneen volyyymiä.

7. Avestan kaupunkikeskusta

Aallon vilkkaat yhteydet Ruotsiin ja USA:han sotavuosina johti ulkomaisiin projekteihin, jotka usein kuitenkin jäivät paperille. Vuonna 1944 hän sai tehtäväkseen suunnitella kaupunkikeskusta Ruotsin Avestaan. Projekti ei koskaan toteutunut mutta se kiinnostaa hyvänä esimerkkinä, miten Aalto sovelsi ”Vuoropuhelua” strategiana. Tori eristää kaupungintalon ja kaupunginteatterin päävolyymit toisistaan. Niiden välinen jännitys luo keskeisen motiivin.

8. Baker House, Boston MIT

Sotavuosien jälkeen Aalto asui Bostonissa MIT:ssä useaan otteeseen aina vuoteen 1948 saakka, kun hänen projektinsa Baker House valmistui. Muistuu mieleen Viipurin kirjaston ja Villa Mairean muutokset suunnittelun aikana. Projekti kehittyi vaihtelevain ja siitä tuli kokonaisuus vasta kun ”Vastakkainasettelu” strategiana otettiin käyttöön. Rakennuksen sisätila saa lopullisen luonteensa kahden vastakkaisen erilaisen julkisivun välimaastossa, aaltoilevana merelle päin ja katkaistuna rannan puolella.

VASTAKKAIN-
ASETTELU

VUOROPUHELU

SAMANAIKAISUUS

SISÄKKÄISYYS

9. Jyväskylän yliopisto

Kun ajasta ja paikasta riippumattomat elämukset täsmäävät, ne muodostavat usein sovelluksia laajemmista ajattomista strategioista. Nykyisen Jyväskylän yliopiston päärakennuksen suunnittelu oli käynnissä vielä vuonna 1953, ja rakennus valmistui seuraavana vuonna. Rakennuksen pääkulkuväylä toteutui harvinaisen onnistuneesti, kun sovellettiin ajatonta strategiaa ”Vastakkainasettelu”. Yhtenäisiä tummia pintoja vasten portaiden ja pilareiden muodostama vaaleiden viivojen yhteispeli näyttäytyy.

10. Helsingin kulttuuritalo

Sodan jälkeen Suomen kommunistipuolueella oli varallisuutta, jota mm. käytettiin Kulttuuritalon rakentamiseen Helsinkiin. Aallon toimisto sai tehtäväkseen vastata vuonna 1956 tapahtuvasta suunnittelusta, ja talo vihittiin käyttöön kaksi vuotta myöhemmin. Sisäntulopiha venytettyine suojakatoksineen muodostaa tässä sovelluksen strategiasta ”Vuoropuhelu”. Vaikuttava ulkotila on saatu aikaan juhlatilan sulkeutuneesta tiilivolyyminä ja kuparilla verhotusta toimistosivestä, jossa on valkoisen funkkisen vivahteita.

11. Vuoksenniskan kirkko

Toimiston työllisyysnäkökulmaa ajatellen Aalto sai arvokasta sivustatukea ystäviltiltä. Greta ja William Lehtonen kuului niihin. Vuorineuvos Lehtinen järjesti tontin Vuoksenniskan kirkolle edellytyksenä, että Aalto sai suunnittelutehtävän. Kirkko oli vihitty käyttöön vuotta ennen 1959. Kirkkosali sai pääpiirteensä strategiasta ”Samanaikaisuus”. Salin peräosan tilat pystyttiin erottamaan liikuteltavilla betoniseinillä seurakunnan muita tiloja palveleviksi.

12. Otaniemen päärakennus

Sotavuosien jälkeen päätettiin siirtää Teknillinen Korkeakoulu Otaniemeen. Päärakennuksen suunnittelukilpailun voitti Aalto, joka sai odottaa runsaat viisi vuotta suunnittelun varsinaista alkamista. Vuonna 1962 rakentaminen oli loppusuoralla. ”Sisäkkäisyys” sovellettiin strategiana rakennuksen hallitsevassa massassa, ”auditorioina auditoriossa”. Nouseva dominantti ulkotilassa sijaitsevine auditorioineen ankkuroitiin rakennuspaikkaan ja ympäristöön.

VASTAKKAIN-
ASETTELU

VUOROPUHELU

SAMANAIKAISUUS

SISÄKKÄISYYS

13. Seinäjoen seurakuntakeskus

Useiden sattumien seurauksena Seinäjoen seurakuntakeskus kokonaisuudessaan koostuu Aallon toimiston suunnittelemissa rakennuksissa. Alueen aikaisimmat rakennuskohdet olivat kirkko, kaupungintalo ja kaupunginkirjasto. Ajaton strategia ”Vastakkainasettelu” syntyi, kun kirkko täydennettiin ulkokirkolla vuonna 1965. Samanaikaisesti toteutetun seurakuntakeskuksen ympäröimän tarpeeksi suuren alueen ansiosta tämä onnistui.

14. Riolan seurakuntakirkko

Italialaisten ihailu Aaltoa kohtaan johti siihen, että hänen toimistonsa sai 1960-luvulla tehtäväkseen suunnitella kirkkorakennus Riolaan, Bolognan lähelle. Vuonna 1968 kirkko oli valmistunut, mutta kirkkotapuli puuttui. Kestämätön tilanne korjattiin yhdeksänkymmentäluvulla, kun kirkkotapuli rakennettiin. Ajattoman strategian ”Vuoropuhelu” tuloksena hahmottui kirkon eteen avoin tila kirkkotapulin pystyviivojen ja kirkkoa syleilevän katto-rakenteen välille.

15. Finlandiatalo

Finlandiatalo vihittiin käyttöön 1971, ja siitä tuli, yhdessä sen lisärakennuksen kanssa, Aallon keskustasuunnitelman ainoa toteutunut rakennus. Suunnittelun loppuvaiheessa Aaltoa arvosteltiin lämpimän liian ahtaasta mitoituksista. Hän ratkaisi ongelman työntämällä sisärappuset lämpimän ulkopuolelle ja samalla hän loi tervetulleen katkaisun vaaka-aiheiseen pääjulkisivuun. ”Samanaikaisuuden” sovellus ajattomana strategiana tuotti tuloksen.

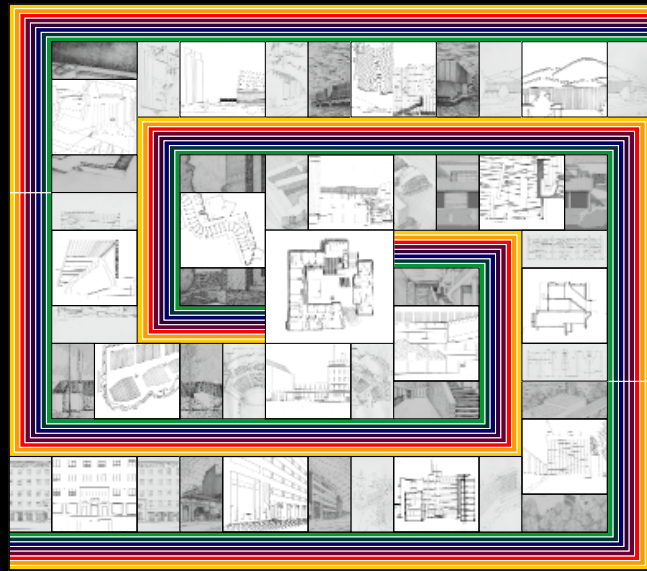
16. Lappia, Rovaniemen kaupunginteatteri

Rovaniemen kaupunginteatteri ja kongressikeskus oli viimeisiä Aallon toimistossa toteutuneita projekteja. Suunnitelma valmistui vuonna 1974, vuotta ennen teatterin vihkimistä käyttöön, ja kaksi vuotta ennen Aallon poismenoa. Hän ei itse koskaan nähnyt valmista teatteria paikan päällä. Näyttämötornin muotoilussa sovellettiin ajatonta strategiaa ”Sisäkkäisyys”, kun Aalto hahmotteli rakennuksen dominanttia osaksi ympäröivää tunturimaisemaa, ”tunturina tunturissa”.

KUNNANTALO POLTTOPISTEESSÄ

Elämäntyön keskeltä eväitä tulevaisuuteen

NÄYTTELYVIERAILLE

Kevättalvella 2021 sain Aaltomuseon taholta pyynnön, yhteistyössä Tampereen yliopiston ja Jyväskylän kaupungin kanssa, kesänäyttelyn aikaansaamisesta Säynätsalon kunnantalolle. Näyttelyn tarkoituksena oli antaa kuva siitä, miten varhaiset työvuoteni Olavi Aallon toimistossa vaikuttivat arkkitehtuurihistorian opetukseeni Tampereen arkkitehtiosastolla.

Päätin silloin esitellä Euroopan rakennuskulttuurin peruskurssin rakenteen. Se oli tarkoitettu ensimmäisen vuosikurssin syyslukukauden opiskelijoille. Tietokynnyks oli tarkoituksella matala ja kurssin oli tarkoitus herättää myös niiden opiskelijoiden kiinnostus arkkitehtuurin historiaan, joilta puuttui välttämättömät historian esitiedot.

Kurssin rakenne erosi kahdella tavalla tavanomaisesta: historialliset aikatilat hahmoteltiin visuaalisina kokonaisuuksina ja nämä täydennettiin myöhemmin arkkitehtuurin historialla. Kurssi eteni myös ajattomalta pohjalta, josta olin huomannut myös Aallon olleen olleen riippuvainen arkkitehdin työssään.

Säynätsalon näyttelymateriaali koostui pääasias-
sa opiskelijoiden yhteistyössä laatimista harjoit-
tustöistä eri historiallisista aikakausista. Valtun
näyttelypaikan seurauksena näyttelymateriaalia
täydennettiin vuoden 2021 keväällä Tampereen
arkkitehtuuriopiskelijoiden laatimalla Säynätsa-
lotaululla. Näyttelyä varten rakennettiin Säy-
nätsalo-malli, missä Aallon elämäntyö heijastui
Euroopan historiallisista rakennuskulttuuria ja
ajatonta perustaa vasten. Taulun ja mallin avulla
peruskurssin opetusmetodin sovellutus palasi.

Säynätsalotaulu ja Säynätsalomalli johtivat siihen, että järjestäjät keksivät ajatuksen uudesta näyttelystä, missä kunnantalo olisi pääosassa, 1) aarteena, 2) keskiössä Aallon elämäntyössä, ja 3) ajattomien arvo-ominaisuuksien ja ajattomien strategioiden aarrekomarina. Toisenlainen Aalto-näyttely siirtäisi kiinnostuksen ja painopisteen tulevaisuuteen.

Näyttely koostuu kolmesta osakokonaisuudesta:
1) Johdanto, 2) Muuntaminen ja 3) Yhteenvedo.

Tekniska Föreningen i Finland, ja erityisesti sen arkkitehtuuriosasto on toteuttanut ideaa, Tekniska Föreningens i Finland Stiftelsenin, Föreningen Konstsamfundetin ja Svenska Tekniska Vetenskapsakademien i Finlandin, sekä Suomen Rakennustietosäätiön ja Alvar Aalto-säätiön tuella.

Näyttelyn idea on syntynyt odottamattomien yhteensattumien seurauksena: erillisenä rakennuksena Alvar Aallon suunnittelema Säynätsalon kunnantalo onnistuu avaamaan kolme eri johtolankaa. Kunnantalo voidaan ensinnäkin nähdä erillisenä aarteena. Rakennuksena kunnantalo on laajasti tunnettu. Jokin vuosi sitten rakennus sisältyi New York Timesin julkaiseman kymmenen tärkeimmän toisen maailmansodan jälkeen toteutetun rakennuksen listalle. Säynätsalon kunnantalosta syntyi vuoden 1950 paikkeilla muodostaa myös Aallon elämäntyön keskipisteen. Aikaisemmassa vaiheessa Aalto toimi yhteistyössä ensimmäisen vaimonsa, arkkitehti Aino Aallon (1894-1949) kanssa. Jälkimmäisinä vuosina hän toimi yhteistyössä toisen vaimonsa, arkkitehti Elissa Aallon (1922-1994) kanssa. Keskipiste ja kahtiajako helpottaa Alvar Aallon 50 vuoden elämäntyön hahmottamisen.

Lopuksi on vielä jäljellä kunnantalon kolmas tehtävä, ajattoman perustan huomioiminen. Tähän sopii tetraedri ajatuksen apuvälineenä.

Tetraedri on kolmiulotteinen Yin & Yang kuvio ja apuväline valinta voidaan hyvin perustella Aallon oman ilmoituksen mukaan, jonka perusteella hänen arkkitehtuurinsa alkuperä on kaukoidässä. Yin & Yang kuvion loistava arkkitehtuurisovellus voidaan nähdä hänen oma-
 ssa Munkkiniemen kodissaan (katso viereinen pohjapiirros).

I. JOHDANTO

Kuvista 1, 2 ja 3 näkyy yllä, miten rakennuskulttuurin ajaton perusta voidaan johtaa kuntalon sisäpiha lähtökohtana.

Kuvassa 1 sisäpihan seinien takaiset toiminnot kuvastavat elämän päätaivoitteita.

Kuvassa 2 päätaivoitteiden ydinosa erotetaan toisistaan, kun näille varataan tetraedrin kolme vastaparia: voima, aika ja geometria.

Kahdeksan eri yhdistelmää muodostuu vastaparien puolikkaista. Nämä varustetaan kahdeksalla symbolivärillä, jolloin ne aikaansaavat rakennuskulttuurin ajattomien arvo-ominaisuuksien jalustan.

Kuvassa 3 tetraedri osoittaa neljä omaa ajatusta strategioita, joita kunnantalon sovellukset saavat havainnollistaa: Sisäntuloaulan lattia puusta ja kivistä (Vastakkaisuudet), ulkoportaatta (Dialogi), salin sivulaiva (Samanlaikaisuus) ja salin volyymi (Sisäkkäisyys). Viimeisenä voidaan muodostaa kuva 4, missä Aallon elämäntyö nojaa perusarvojen ja strategioiden ajattomalle jalustalle.

2. MUUNTAMINEN

Muuntaminen, missä Säynätsalon kunnantalo on keskiössä, on näyttelyn pääteema. Taulu, jossa Aallon elämäntyö ja keskeiset Aaltokohteet kolmen vuoden etäisyydellä toisistaan, antaa lähtökohdan. Keskellä kuutatoista triptyykkiä keskeiset Aaltokohteet lepäävät ajattomalla alustalla.

Samalla kun muuntaminen tapahtuu neljässä vaiheessa, Aallon neljän strategian sovellukset avautuvat triptyykin keskiössä, ja antavat rekvisiittaa pienoismallin pilastereille. Samalla jokainen kohde omalla väriällään kiinnittää huomion yhteen ketjun pympyrän arvo-ominaisuuteen. Lopuksi muuntamisen tuloksena on valmis Säynätsalotaulu, joka perustuu Tampereen arkkitehtiopiplaidien keväällä 2021 laatimien piirustusten pohjalte.

3. YHTEENVETO

Kun huomio kiinnitetään taulun ajatto-
maan perustaan, jokaisen neljän ajatto-
man strategian sovellus yhdistettynä toi-
seen väriin, joka ketjussa osoittaa yhteisen
diagonaalin, näyttäytyy. Kolmen eri kyt-
köksen avulla, jotka sisältävät kaksi väriä,
annetaan perusaikomuksille, peruskate-
gorioille ja perustrategioille näkyyvyttä.
Esitteen taustapuolella esitellään pienen-
malli, kunnantalo keskiössä, missä ajaton
perusta läpäisee Aallon elämäntyötä. Kun
mallin aikaa sidottu sisältö jätetään pois,
osoittautuu malli ja nykyaika sen keskiös-
sä, ikilikkujaksi.

Tore Tallqvist
professori emeritus